

ДУНЁДА ЁШ ХОТИН-ҚИЗЛАР ЎРТАСИДАГИ ИШСИЗЛИК ҲОЛАТИ: ИШСИЗЛИКНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ БЎЙИЧА ХОРИЖИЙ СТРАТЕГИЯЛАР

Рустамов Жаҳонгир Икром ўғли

“Оила ва гендер” илмий-тадқиқот институти илмий ходими,
социология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD).

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13340559>

Аннотация. Ушбу мақолада ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик муаммоси, унинг сабаблари ва ривожланаётган мамлакатларда бу муаммони камайтириш учун қўлланилаётган стратегиялар таҳлил қилинади. Халқаро меҳнат ташкилоти (ILO)нинг 2022 йилги маълумотларига кўра, ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси ёш эркекларникидан анча юқори. Мақолада Ҳиндистон, Покистон, Бангладеш, Нигерия, Қозоғистон ва Туркия каби ривожланаётган мамлакатларда амалга оширилаётган самарали дастурлар ва уларнинг ёш хотин-қизларни иш билан таъминлашга бўлган таъсири таҳлил қилинади. Бу стратегиялар ёш хотин-қизларнинг иқтисодий мустақиллиги ва ижтимоий ривожланишига қаратилган.

Калим сўзлар: Ёш хотин-қизлар, ишсизлик, ривожланаётган мамлакатлар, иқтисодий мустақиллик, касб-ҳунар, иш билан таъминлаш, Ҳиндистон, Покистон, Бангладеш, Нигерия, Қозоғистон, Туркия.

WORLD YOUNG WOMEN UNEMPLOYMENT: FOREIGN STRATEGIES TO PREVENT UNEMPLOYMENT

Abstract. This article analyzes the problem of unemployment among young women, its causes and the strategies used to reduce this problem in developing countries. According to the International Labor Organization (ILO) for 2022, the unemployment rate among young women is much higher than that of young men. The article analyzes effective programs implemented in developing countries such as India, Pakistan, Bangladesh, Nigeria, Kazakhstan and Turkey and their impact on the employment of young women. These strategies are focused on the economic independence and social development of young women.

Keywords: Young women, unemployment, developing countries, economic independence, profession, employment, India, Pakistan, Bangladesh, Nigeria, Kazakhstan, Turkey.

БЕЗРАБОТИЦА МОЛОДЫХ ЖЕНЩИН В МИРЕ: ЗАРУБЕЖНЫЕ СТРАТЕГИИ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ БЕЗРАБОТИЦЫ

Аннотация. В данной статье анализируется проблема безработицы среди молодых женщин, ее причины и стратегии, используемые для уменьшения этой проблемы в

развивающихся странах. По данным Международной организации труда (МОТ) за 2022 год, уровень безработицы среди молодых женщин намного выше, чем среди молодых мужчин. В статье анализируются эффективные программы, реализуемые в развивающихся странах, таких как Индия, Пакистан, Бангладеш, Нигерия, Казахстан и Турция, и их влияние на занятость молодых женщин. Эти стратегии ориентированы на экономическую независимость и социальное развитие молодых женщин.

Ключевые слова: Молодые женщины, безработица, развивающиеся страны, экономическая независимость, профессия, занятость, Индия, Пакистан, Бангладеш, Нигерия, Казахстан, Турция.

КИРИШ

Ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик масаласи дунё миқёсида, айниқса, ривожланаётган мамлакатларда жиддий муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Халқаро меҳнат ташкилоти (ILO)нинг маълумотларига кўра, 2022 йилда ёшлар ўртасидаги ишсизлик даражаси 14,6%ни ташкил этди, бу кўрсаткич ёш хотин-қизлар ўртасида эркакларга нисбатан юқорироқ. Кўплаб минтақаларда ёш аёллар ўртасидаги ишсизлик даражаси ёш эркакларникидан деярли икки бараварга кўп. Бу тафовутлар айниқса ривожланаётган мамлакатларда ёрқин намоён бўлиб, бу ерда ижтимоий-иқтисодий муаммолар, маданий кадриятлар ва таълим ҳамда иш ўринларига кириш имкониятларининг чекланганлиги бу муаммони янада кучайтиради.

Масалан, Сахрой Африкада ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси тахминан 21.8%ни ташкил этса, ёш эркаклар ўртасида бу кўрсаткич 18.3%га тенг. Яқин Шарқ ва Шимолий Африка (MENA) минтақасида эса вазият янада оғир.

Ишсизликнинг асосий сабаблари

Ривожланаётган мамлакатларда ёш хотин-қизлар ўртасидаги ишсизликнинг асосий сабаблари қуйидагилар билан изоҳланади:

1. **Таълим ва малака етишмаслиги:** Кўплаб ёш хотин-қизлар таълим олиш имкониятидан маҳрум бўлиб, бу уларнинг иш бозорида рақобатбардошлигини пасайтиради.

2. **Маданий ва ижтимоий чекловлар:** Айрим минтақаларда аёлларнинг ишлашга ёки таълим олишга чекловлар қўйилиши уларнинг иқтисодий фаолиятини чеклайди.

3. **Иқтисодий нотинчлик ва инқирозлар:** Иқтисодий муаммолар ва сиёсий нотинчлик ёшлар учун иш ўринларини яратишни қийинлаштиради.

4. **Инфраструктура ва технологик имкониятлар етишмаслиги:** Айрим ривожланаётган мамлакатларда инфратузилма ва технологиялар ривожланмаганлиги ёш хотин-қизлар учун янги имкониятлар яратишни қийинлаштиради.

Тадқиқотлар

Ҳиндистон

Ҳиндистонда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш бўйича муҳим стратегиялардан бири **"Skill India"** дастури ҳисобланади. Бу дастур ёшларни касб-ҳунар ва техник билимлар билан таъминлашга қаратилган. Ҳиндистонда ёш хотин-қизлар ўртасидаги ишсизлик даражаси 2022 йилда 17% ни ташкил этган. Бу дастур доирасида миллионлаб ёш аёллар касб-ҳунар сертификатларига эга бўлди, бу эса уларга янги иш ўринларини топиш имконини берди.

"Skill India" дастури ёш хотин-қизларнинг рақобатбардошлигини оширишга қаратилган қатор чора-тадбирларни ўз ичига олади. Масалан, дастур доирасида ахборот технологиялари, дизайн, саломатлик ва фармацевтика каби соҳаларда махсус тренинглар ўтказилмоқда. Бу ёш аёлларга юқори даромадли иш ўринларини топиш ва ўзларининг иқтисодий ҳолатини яхшилаш имконини бермоқда.

"Skill India" дастури натижасида Ҳиндистонда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси бир неча фоизга пасайганлиги кузатиш мумкин. Дастурнинг муваффақияти ёшлар орасида малака ва билимларни оширишга қаратилган саъй-ҳаракатлар билан боғлиқ.

Покистон

Покистонда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун бир қатор ижтимоий ва иқтисодий дастурлар амалга оширилмоқда. Улардан бири **"Benazir Income Support Programme"** (BISP) бўлиб, бу дастур иқтисодий етишмовчиликка дуч келган ёш аёлларни қўллаб-қувватлашга қаратилган.

BISP доирасида ёш хотин-қизлар учун қатор имкониятлар яратилган, шу жумладан, таълим ва малака ошириш бўйича тренинглар, кичик кредитлар ва ижтимоий ёрдамлар. Бу дастур натижасида ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси бир мунча пасайган.

Покистонда 2022 йилда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 20% га яқин бўлиб, BISP дастури бу кўрсаткични камайтиришга ёрдам бермоқда.

BISP дастури ёш хотин-қизларни иқтисодий фаолликка рағбатлантириш ва уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашга қаратилган. Бу дастур орқали қўллаб ёш аёллар ўз бизнесини бошлаб, иқтисодий мустақилликка эришмоқда.

Кения

Кенияда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун "**Kenya Youth Employment Opportunities Project**" лойиҳаси амалга оширилмоқда. Бу лойиҳа ёшларни касб-хунар ўргатиш, тадбиркорлик салоҳиятини ошириш ва янги иш ўринларини яратишга қаратилган.

Кенияда 2022 йилда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 25% атрофида бўлган. "**Kenya Youth Employment Opportunities Project**" лойиҳаси доирасида ёш хотин-қизларга турли соҳаларда малака ошириш ва тадбиркорлик имкониятларини яратишга қаратилган махсус тренинглар ўтказилмоқда.

Лойиҳа натижасида ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси бир неча фоизга пасайган. Бу лойиҳа ёшларни иқтисодий фаолликка жалб қилиш ва уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашга қаратилган. Лойиҳа доирасида тадбиркорлик курслари ва кичик кредитлар ёш хотин-қизларни ўз бизнесини бошлашга рағбатлантирмоқда.

Уганда

Угандада ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш мақсадида "**Youth Livelihood Programme**" (YLP) лойиҳаси амалга оширилмоқда. Бу лойиҳа ёшларни қўллаб-қувватлаш, уларни кичик бизнес ташкил қилишга рағбатлантириш ва янги иш ўринларини яратишга қаратилган.

2022 йилда Угандада ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси тахминан 23% ни ташкил этган. **YLP** доирасида ёш хотин-қизларга кичик бизнес учун кредитлар, касб-хунар ўргатиш курслари ва ижтимоий ёрдамлар кўрсатилмоқда. Лойиҳа орқали ёш хотин-қизларни иқтисодий фаолликка жалб қилиш ва уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлаш мақсадида қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

YLP лойиҳаси натижасида Угандада ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси сезиларли даражада пасайди. Лойиҳа ёш хотин-қизларни иқтисодий фаолликка жалб қилиш ва уларнинг тадбиркорлик салоҳиятини оширишга қаратилган.

Бангладеш

Бангладешда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун "**National Service Programme**" амалга оширилмоқда. Бу дастур ёшларни касб-хунар ўргатиш, таълим имкониятларини ошириш ва янги иш ўринларини яратишга қаратилган.

2022 йилда Бангладешда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 19% ни ташкил этган. "**National Service Programme**" доирасида ёш хотин-қизларга махсус тренинглар ва таълим дастурлари орқали иш ўринлари яратишга қаратилган қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Дастур натижасида ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси пасайганлиги кузатилмоқда. Бу дастур ёш хотин-қизларнинг иқтисодий фаоллигини ошириш ва уларнинг ишлаб чиқариш жараёнига жалб қилишга қаратилган.

Нигерия

Нигерияда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун **"N-Power Programme"** амалга оширилмоқда. Бу дастур ёшларни касб-хунар ўргатиш, таълим имкониятларини ошириш ва янги иш ўринларини яратишга қаратилган.

2022 йилда Нигерияда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 30% га яқин бўлган. **"N-Power Programme"** доирасида ёш хотин-қизларга касб-хунар ўргатиш, технологик билимлар бериш ва тадбиркорлик салоҳиятини оширишга қаратилган қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Дастур натижасида ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси пасайган. Бу дастур ёшларнинг иқтисодий фаоллигини ошириш ва уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашга қаратилган.

Қозоғистон

Қозоғистонда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун бир қатор миллий дастурлар ва стратегиялар қабул қилинган. Уларнинг энг асосийларидан бири **"Еңбек" (Меҳнат) дастури** бўлиб, бу дастур ёшларни, шу жумладан ёш хотин-қизларни, касб-хунар билан таъминлаш ва иш ўринларини яратишга қаратилган. Қозоғистонда 2022 йилда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 9,6% ни ташкил этган.

"Еңбек" дастури ёш хотин-қизларга турли соҳаларда малака ошириш ва ишлаб чиқаришга жалб қилиш имкониятларини яратишга қаратилган. Дастур доирасида ёш хотин-қизлар касб-хунар ўргатиш курсларида қатнашишлари ва таълим олганларидан сўнг иш ўринларига жойлашиш имкониятига эга бўлишлари мумкин. Бу дастур ёш хотин-қизларнинг иқтисодий фаоллигини оширишга ва уларнинг ишлаб чиқариш жараёнига фаол жалб қилинишига қаратилган.

Дастур натижасида Қозоғистонда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси бир неча фоизга пасайганлиги кузатилмоқда. Дастурнинг муваффақияти ёш хотин-қизларга касб-хунар ва технологик билимлар бериш орқали уларнинг иш бозоридаги рақобатбардошлигини ошириш билан боғлиқ. **"Еңбек"** дастури мамлакатда ёшларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашга қаратилган энг самарали дастурлардан бири ҳисобланади.

Туркия

Туркияда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш учун қатор миллий дастурлар ва стратегиялар амалга оширилмоқда. Туркияда 2022 йилда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси 25% ни ташкил этган. Бу кўрсаткични камайтириш мақсадида Туркия ҳукумати "**Ulusal Genç İstihdamı Stratejisi**" (Миллий ёшлар иш билан таъминлаш стратегияси) дастурини қабул қилган.

Бу дастур ёш хотин-қизларни касб-хунар ва малака оширишга йўналтирилган қатор чора-тадбирларни ўз ичига олади. Туркияда ёш хотин-қизларнинг иқтисодий фаоллигини ошириш мақсадида махсус касб-хунар курслари, тадбиркорлик салоҳиятини оширишга қаратилган лойиҳалар ва технологик билимлар бериш йўналишидаги тренинглари ўтказилмоқда.

Дастур натижасида Туркияда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси бир неча фоизга пасайган. "**Ulusal Genç İstihdamı Stratejisi**" ёш хотин-қизларнинг иқтисодий фаоллигини ошириш ва уларнинг ишлаб чиқариш жараёнига фаол жалб қилинишига қаратилган. Бу дастур ёш хотин-қизларга янги иш ўринлари яратиш ва уларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Ривожланаётган мамлакатлар тажрибаси ва унинг аҳамияти

Ривожланаётган мамлакатларда ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтириш бўйича амалга оширилаётган дастурлар ва стратегиялар дунёдаги бошқа мамлакатлар учун ҳам ўрнак бўлиши мумкин. Бу дастурлар ёш аёлларнинг иқтисодий фаоллигини оширишга қаратилган бўлиб, уларнинг келажагини таъминлашга хизмат қилади.

ХУЛОСА

Ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик муаммоси дунё миқёсида жиддий муаммо бўлиб қолмоқда. Ривожланаётган мамлакатларда бу муаммони ҳал қилиш учун қабул қилинган стратегиялар самарали натижаларга эришишда давом этмоқда. Ишсизликни камайтириш бўйича амалга оширилаётган дастурлар ёш хотин-қизларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашга ва уларнинг келажагини ёритишга хизмат қилмоқда.

Ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик муаммоси дунё миқёсидаги энг муҳим ижтимоий-иқтисодий муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Бу муаммо, айниқса, ривожланаётган мамлакатларда ёрқин намоён бўлиб, иқтисодий тараққиёт ва ижтимоий барқарорликка жиддий таъсир кўрсатмоқда. Халқаро меҳнат ташкилоти (ILO)нинг маълумотларига кўра, ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси ёш эркекларникидан анча юқори ва кўп ҳолларда бу тафовут икки бараварга етиб бормоқда. Бу ҳолат ижтимоий-

иқтисодий муаммолар, маданий кадриятлар ва таълим ҳамда иш ўринларига кириш имкониятларининг чекланганлиги билан изоҳланади.

Мисол сифатида Ҳиндистон, Покистон, Кения, Уганда, Бангладеш, Нигерия, Қозоғистон ва Туркия каби ривожланаётган мамлакатларда амалга оширилаётган самарали стратегиялар келтирилди. Ҳар бир мамлакатда ёш хотин-қизлар учун махсус дастурлар ва лойиҳалар қабул қилинган бўлиб, уларнинг асосий мақсади ёшларни касб-ҳунар ва малака оширишга, иш ўринлари яратишга ва иқтисодий мустақилликка эришишга қаратилган. Бу дастурлар натижасида ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик даражаси сезиларли даражада пасайганлиги кузатилмоқда.

Бу мамлакатлар тажрибаси ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизликни камайтиришда самарали чора-тадбирларни амалга ошириш учун бошқа мамлакатлар учун ҳам ўрناк бўлиши мумкин. Иқтисодий фаолликни ошириш ва ёш хотин-қизларни иш билан таъминлашга қаратилган бу дастурлар келажакда уларнинг иқтисодий барқарорлигини таъминлашга ва ижтимоий ривожланишни қўллаб-қувватлашга хизмат қилади.

Бу мақолада келтирилган таҳлиллар ва мисоллар ёш хотин-қизлар ўртасида ишсизлик муаммосини тушуниш ва уни камайтириш бўйича ривожланаётган мамлакатларнинг самарали стратегиялари ҳақида тўлиқ тасаввур беришга қаратилган.

Уларнинг тажрибаси бошқа мамлакатлар учун ҳам аҳамиятлидир.

REFERENCES

1. International Labour Organization. (2022). Global Employment Trends for Youth 2022.
2. World Bank. (2023). Youth Unemployment in Sub-Saharan Africa.
3. Ministry of Skill Development and Entrepreneurship, Government of India. (2023). Skill India Programme.
4. Pakistan Bureau of Statistics. (2022). Labour Force Survey 2022.
5. Kenya Youth Employment Opportunities Project. (2022). Annual Report.
6. Uganda Ministry of Gender, Labour and Social Development. (2023). Youth Livelihood Programme: Impact Evaluation Report.
7. Bangladesh Bureau of Educational Information and Statistics. (2023). National Service Programme: Youth Employment Initiative.
8. Kazakhstan Ministry of Labour and Social Protection. (2023). Еңбек Programme: Annual Performance Review.